

„СОЮЗ“ НАРОДНА ЧАСОПИСЬ виходить щотижня в четвер.	
РЕДАКЦІЯ: 166 East 4th Street, New York.	
ПЕРЕДПЛАТА:	
На цілий рік	\$1.50
На пів року	.75
Поодинокі числа	3ц.

СОЮЗ

Часопись для руского народа в Америці.

„СОЮЗ“ Published Every Thursday —by— „СВІДОМІСТЬ“ 184 Hudson St. Single copy	
---	--

Entered as second-class matter August 14, 1908 at the Post Office at New York, N. Y., under the Act of Congress of March 3, 1879.

№. 22. Нью-Йорк. Н. Й., Четвер 10 червня 1909.

New York, N. Y., Thursday, June 10, 1909. Vol II.

Як пропадають рускі гроші.

Процес між біскуном Оконором, Німецькою Євангеліською громадою, а Рускою Независимою громадою о посіданні гр. кат. церкви сьв. Йоана Хрестителя вже так як покінчений.

Ходило тут о те, хто є правдивим властителем церковного будинку, чи біскуп Оконор, який давав юрисдикції попам, котрі служили в тій церкві а з самими мастком церковним немав нічого спільного до діла, чи легально вибраний громадський комітет, який три роки тому назад заінкорпорував ся після прав Слейту Нью-Джерсей. Німецькій громаді хотіло о те, аби вона знала від кого має право взяти решту грошей за сплату будинку, чи від Оконора і передати дід йому в руки, чи від церковного комітету і їм віддати дід. Независима громада Русинів не ставила оборони, бо по докладнім порозумінню ся зі своїми адвокатами, довідалась, що хотіли на чартері не було підписаного жадного попа ні біскупа, то однак їх чартер під назвою греко-католицька церква сьв. Йоана Хрестителя в Нью-варку, Н. Дж. по своїй назві іншо-факто є власністю римо-католицької церкви.

Хотіли Независима громада не ставила оборони, то однак суд розбирав подрібно цілу справу що до догми і адміністрації сеї церкви. Вкінці прийшов до заключення, що чартер громадський беручи назву греко-католицького біскупа. Біскуп Оконор присягав, зізнаючи, що він давав юрисдикції до тої церкви, якійсь рутенський попам, та назвиска їх не пам'ятав, бо то були славянські назви. Не обійшло ся тут і без присяги та зізнання наського генераль-вікаріо Ортинського. Сей „раб Божий“ складав присягу дуже побожно завертаючи очі по езуїтці і здавалось, що в протоколі буде говорити правду всю правду, нічого більше як тільки правду після форми присяги в Стейті Нью-Джерсей. Та показало ся ось що: Він зізнав, що давав юрисдикції всім папам, які служили в гр. кат. церкві в Ньюварку. А треба знати, що Дрожинський Камінський та Пеленський були вже в Ньюарку на парохії де в тих часах, коли ще Ортинський в Михайлівці над вівцями дер ся з селянами. Ну і коли порівняти день приїзду Ортинського до Америки з часом засновання гр. кат. церкви в Ньюварку так зізнане само собі перечило. Алеж езуїтам вільно хочби і під присягою

говорити противорічності, бож вони самі в собі в стані відпускати хочби і найтяжші гріхи, „що попови вільно, то хлопви засі“. Та се не перший раз воє Ортинський брехнею, бо як доносили часописи, в Філадельфії таке саме, чи подібне сему втяв наський біскуп. Адвокат, репрезентант біскупа Оконора згодив ся після судового вироку заплатити німецькій громаді решту грошей в сумі 10.000 з процентами і всіми коштами кількох судових розправ, та непотрібними видатками німецької громади, які вона мусіла понести завдяки не одержанню своїх грошей на час за церков від католиків. Та на сім не кінець. Поодинокі бувши громадяне гр. кат. церкви в Ньюварку свого часу жили гроші на сплату рат для тої церкви. Пожичених грошей є око три тисячі п'ятсот дол. і вони до сих пор мали вже бути звернені вірителям. На ділі мало хто відобраз з церкви яку десятку, тому сі люди передавши свою справу одному з поміж себе, а сей судовою дорогою добув вирок на суму \$1.787.77. а днес оголосив церков за ті гроші на ліцитацію на день 13 липня с. р. наколи до того часу не зверне гроші біткуп на руки їх адвоката.

Друга скарга на суму 600 дол. з процентом дожидає в суді вироку і знов буде товчок до ліцитації. Решта людей збираєть ся в групу, щоб виточити проц. за решту позичених грошей. Так отже церква, яку купила громада за 17500 дол., на що заплатила 7500 дол. готівкою, виходить тепер майже на таку суму грошей як при купні, почисливши всі проценти і судові кошта, з тою ріжницею, що до сих пор громада все думала, що вона є властителькою церковного мастку, а від тепер знає, що — греко-католицьке не може бути громадське, а тільки римське.

Питане однак, чи багато знайде ся між Русинами в Нью-арку таких людей, щоби від тепер бувши самі бідними зарібниками носили що не ділі кводри та доляри і напихали кабзу айриского магната, що власного мастку, як кажуть, має на два міліони долярів. Конечно, що дурні ще не звели ся, найде ся їх горстка, і з краю приїде їх чи мало, але ті Русини, котрі перевірили справу добре, тай пізнали разом що вони мають бути вільними людьми, — не хотять вже більше до своєї праці опікунів.

Цікаве собі, що „вчеп“ а разом католицький піп Камінський вніс тоже скаргу против церкви за суму 670 дол., бо каже що громада не дає йому пейди через кілька місяців його служби в тій

церкві. Розуміє ся, що громада не платила і тепер не платить попам пейди, бово на его не звала до себе і каже: най біскуп платить, коли його церква. Однак тут була инша штучка. Коли-б Камінський був борше від Незалежних дістав вирок на свої гроші, то його було би перше право до ліцитації церкви, а на ліцитації конкуренти не сподівають ся, тож були би пустили церкву на ліцитацію і самі купили її за таку суму грошей, аби вистарчило заплатити Німцям, Камінському, а людські гроші були би пронали, бо і так біскуп адвокат старав ся що сили доказати в суді, що людям не належить ся звернути грошей.

Новинки.

Страйк кондукторів в Філадельфії.

Минушого тижня вибух загальний страйк трамвайних кондукторів. Нараз остановилась вся комунікація електричних возів. Позаяк положене моторманів і кондукторів було в Філадельфії дійсно жалості гідне тому всі філадельфійські жителі сердечно симпатизували зі страйкерами. Скоро служба уступила з роботи, компанія спровадила тисячі страйкомів з Нью-Йорку. Та компанія не вдала ся штука бо прихильники страйкерів зібравши ся в величезні товпи по кількадесять тисяч на улицах нападали на стріткарів, виволікали скебів били що ся влізло і заповнювали побитими шпиталі. Одного з таких змагала ся товпа повісити на стовпі при улиці та кінна поліція заледви уратувала його.

Дісталось там і поліції. Одному з полісменів стрілив хтось з товпи в голову і убив на місці. Трех з них смертельно побитих відвезено до шпиталю. Многим відобрано зброю побито і такі спасали своє жите бігством. Не лишено ні одного трамвая з цілими вікнами а многі вози обляті нафтою горіли по улицах серед окликів товпи. Хто поважив ся їхати стріткою дістав почастинок цеглою, камінкою, або чим попало. Одну шідесятьлітню бабу убив хтось в стріткарі на смерть. Майор міста зразу грозив що дасть собі раду з заворушенням в місті, но коли побачив що то не жарти, через цілу ніч вів переговори між компанією а репрезентантами страйку. Публика не могла бути без комунікації трамвайної, хотіли оклики лунали: „we walk“. Навіть до коний і псів причіпали такі картки. В недозві страйк скінчив ся в яким побідоносно вийшли страйкарі.

Генерал Бінггам в клопоті.

Система вилучення декретивами злочинців в місті Нью-Йорку, перебрала не аби як міру. Коли тайна або явна поліція заарештує яку будь підозрілу о злочин або волокитство особу, сейчас її мірять, важить, описує а в кінці фотографує і уміщує таку фотографію на галерії образів. Такі фотографії стоять на сій галерії через 33 роки. Сім способом улежше собі поліція пізнаване злочинців на будуче. Однак великий процент арештованих суд звільняє, не доказавши їм ніякого лиходійства. Образи однак тих людей все таки остають на галерії.

Тепер багато людей, які були невинно арештовані, домагають ся, щоби генерал поліції Бінггам усунув сі образи з галерії, а при тім відкриває ся що раз більше брутальних способів, яких уживала поліція при слідствах. — Здаєть ся, генерал Бінггам буде мусів відповісти перед судом за свою роботу.

— В Галичині недалеко Кракова вибух великий магазин пороху, убиваючи на місці кількох вояків і руйнуючи багато поближких домів в яких впало жертвою каліцтва множество людей.

Північна буря на морі загнала в мілке місце іспанський корабель і філами розбила його. Одна тільки лодка осталась цілою на морі. Завдяки корковим приладів до плавання для людей всі пасажирів числом 526 спасли ся. Ними кидали філи по морю аж доки з иншого корабля не доглянув вартівник телескопом катастрофу. Корабель сей присів на час на ратунок і щасливо удало ся матрозам сітими вилловити скостілих людей з холодної морської води.

Цікава студентка з гімназії в Нью Йорку хоч лиш 16 літ стара а вже від двох літ була секретно замужна за одним багатим молодцем. — Недавно на бали мати відкрила секрет донечки, де не хотючи виразилась до свого мужа „татунцю“. Хитра мати сейчас пізнала щось незвичайного і запитала доньку як сьміла вона звати молодика „татунцем“. Та донечка зі сьміхом і слезами призналась що в 1907 р. того а того дня повінчав їх той а той пастор у своїм домі.

— Чудотворні попи. Італійські часописи доносять, що недалеко Риму від давна славить ся цілюче жерело. Воно має помагати дуже на хорі очі. Щоби збільшити славу того жерела, близько котрого стоїть монастир з многими братчиками та сестричками, недавно сталось не аби яке чудо. Жінка при-

вела за руку до жерела сліпу на обі очі всім літню дівчину. Монах казав жінці привести її до себе над саме „чудотворне“ жерело. Тут він почав старанно промивати дівчині очі аж в кінці она прозріла. Но між товпою людей, що стояли кругом чудотворного жерела, під той час були люди, що добре приглянулись цілій тій роботі. Взавши жінку з дівчиною між себе почали приглядати ся очам, та завважали що очі дівчини були заліплені якоюсь лепкою масою. Дальші слідства доказали, що се була монахиня, перебрана за селянку, яка вивчила сеї штуки повірену ей сироту, що виховувалась в монастирі. Розумієть ся, що обманство не поминуло ся зі судовою справедливістю.

— Один з найважніших проектів між Русинами в Нью Йорку ввійшов в жите з днем 31 мая с. р., а іменно

тогож дня завязано комітет, який взяв на себе задачу подавати час від часу відчити на різні теми. В комітет увійшли: — пп. Боянівський, Щербатий, Квасняк, Шевчук, Мулярчук і Зубрицький.

Сім повідомляє ся, що організаційний комітет Самостійної Рускої Церкви в Сполучених Державах Америки завязаний.

Про всякі інформації о церковних справах треба відносити ся до секретара комітету на понизшу адресу: Basil Kuziw, Theological Seminary Bloomfield, N. J.

ОГОЛОШЕННЯ

Хто хоче мати гарні „ДУХОВНІ ПІСНИ“ в пікірній опраі книжочку „СЕРПЕ ЧОЛОВІКА“ з 10 красними образами, нехай пише на адрес: Rev. J. A. Kolesnikoff, 426 King Street, E. Toronto, Ont. Canada. Ціна Пісень \$ 1.00, а „Серпе Чоловіка“ 15 центів.

Як би ми вчили ся як треба, то в нас і мудрість була би своя. Т. Ш.

Отсим повідомляє ся Пов. Русинів в місті Нью-Йорку і околиці, що

ВІДЧИТ

— на тему —

ЕКОНОМІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИКІВ В АМЕРИЦІ.

Виголосить: ВАСИЛЬ КУЗІВ

в суботу дня 19-го червня с. р.

о год. 7³⁰ вечером

в домі під ч. 339 E. 4th Str. New-York, N. Y. меже Евню „С і D“

1. Вступне слово д. М. Мурин з Йонкерс
2. Мужеский квартет відспіває кілька гарних пісень
3. Відчит д. В. Кузів
4. Вільна дебата
5. Закінчене д. І. Бодрук

Прийдіть а не пожалуйте. Вступ вільний.

КОМІТЕТ.

ПОЗІР! ВЕЛИКА ВИПРОДАЖ КНИЖОК ПОЗІР!

Отрималисьмо багато нових книжок, так хочемо випродати їх по низшій ціні до ужитку для всіх.

Домашний писар або наука писання листів	50 цнт.	тепер	35 ц.
Календар Поселенець	40 „	„	15 „
Про старі часи на Україні	35 „	„	20 „
Спомини з Атен	\$1.00 „	„	60 „
Уличник	55 „	„	49 „

Нові книжки:

Люди біографічно-літер. нариси М. Лозинський	60 ц.
Польский і руский революційний рух	\$1.00 „
Про полові справи Д-р М. Кос	25 „
Скотолічевник (ветеринарні поради) Д-р В. К.	60 „
Оборонець покривджених Лінкольн	10 „
Ведмедівська повістка	10 „
Нові пісні Г. Щипавки з порт. М. Січинського	25 „
Думки про Січинського і Потоцького	5 „
Десять кіп найкращих пісень	50 „
Нові сьвященні пісні	10 „
Пророцтво Михалди	15 „

Гроші треба посилати наперед. Хто за 2 дол. заордує, дістане даром гарний великий образ з портретом „Найбільші сини України.“ Спішіть ся з замовленнями. Адресуйте так:

RUSKA KLYHARNIA

435 Selkirk Ave.

Winnipeg, Man. Canada.

"SOJUZ" (Union)

RUTHENIAN WEEKLY PAPER
Published Every Thursday
by the

"SOJUZ" PUBLISHING COMPANY,
166 East 4th Street, New York.

Subscription per year . . . \$1.50
" " six months75
Advertising Rates Furnished on Application.

«СОЮЗ»

журнал для руского народа в Америкі
виходить кожного тижня в четвер

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ:
в Спол. Державах \$1.50
до Канади 2.00
до Європи 2.00

Безіменних дописей не
приймаємо.

Редакция принимает всякі авертажи-
менти, по уміркованій ціні; о більшій
інформації пишіть до Редакції.

ГРОШІ можна посилати в
регістрованім листі, або че-
рез експрес, або на Money
Order. Монеї ордер, т. е.
карточку, котру дає почтар,
або експрес. агент, треба в
листі нам післати, бо без тої
карточки не дістанемо гро-
шей.

Гроші треба посилати на
висше поданий адрес.

Відвічальний редактор: Осип Косовий

Що таке недільні школи?

Одною з найкрасших і най-
ширших організацій в Аме-
риці се недільні школи для
молодежи. Кожда недільна
школа в кожній американь-
ській парохії становить для
себе, можна сказати, від-
рубну інституцію мораль-
ного розвою.

Директори і учителі по-
одиноких шкіл з'їздять ся
часто на конвенції в кож-
дін канті і радять над рів-
ною, системою роботи
тою у всіх школах в своїм
окружі. Представителі ви-
брані учителями на таких
конференціях в округах
віздять ся що року на так
звану конференцію неділь-
них шкіл цілого стейту а сі
знова вибирають і упова-
жняють своїх делегатів до
центрального комітету, в я-
кім репрезентують ся всі
більші і менші круги дирек-
торів і учителів недільних
шкіл а зглядно всі пооди-
нокі школи.

Замітним е, що в сій спра-
ві годять ся і спільно поро-
зумівують ся та ведуть своє
діло по одній програмі всі
евангелістські деномінації.

Тут не грає ролі віроіс-
повідання. Центральний ко-
мітет займає ся справою
недільної едукції молоде-
жи в рівній мірі до всіх де-
номінацій.

В кожній недільній школі
проводить систему науки
місцевий суперінтендент який
звичайно е кваліфікованим
педагогом. Він уповажняє
в тої-ж громади відповідних
громадян учителів і учите-
льок і поручає кожному з
них певне число дітей рів-
ного віку, знання і способно-
стей, по можності. Кожний
з учителів збирає своїх уч-
ників кругом себе в означ-
ний час в неділю і вчить їх
лекцій яку центральний
комітет назначить на той
день. Предмети науки ді-
лять ся після степеней ду-
хового розвою учеників.

Ученики переходять з ни-
щого у висший курс. По у-
кінченню недільних шкіл мо-
лодіж переходить в члени
Young people Christian Asso-
ciation.

Парохіяльні суперінтен-
денти підлягають дирек-
тивам окружних суперін-
тендентів, а ті знова висшим
і т. д.

Задачею недільних шкіл е
в першій мірі ознакомити
молодіж зі Словом божим
і на тій основі приготувати
її на будучих моральних сві-
домих членів суспільности.

Система недільних шкіл
в Злучених державах і Ка-
наді сама собою подає пля-
нову науку своїм дітям а
тим самим веде будучих го-
рожан до гармонійного ду-
маня. А позаяк спільне жи-
те е продуктом спільних га-
док суспільности тому і не-
диво, коли Америка виховує
свою генерацію так, що
важливіші питання в справах
політичних, національних
економічних, просвітних
і т. и. легко і розумно рі-
шають. Як американські
публичні школи і висші на-
укові інституції суть роз-
садниками наукового обра-
зованя так недільні школи
рівнобіжно з ними ведуть
морально духовий розвій.

Розваживши добре дорогу
по якій Америка веде в ви-
хованю свою молодіж мимов-
волі запитаємо себе чи ми
коли будь при теперішних
наших обставинах і старій
нашій системі зможем здійс-
нити фразу, яку так часто
повтаряємо: „стати на рівні
з иншими культурними на-
родами“.

Чи можуть наші дякуючи-
телі від котрих вимагає ся
яко повну кваліфікацію
гарного голосу і знаня ер-
молоя, тропарів і кондаків,
поставити наших дітей на
рівні з американськими ді-
тьми.

А вжеж що ні!

Отже если ми нехочемо по-
лишити нашу молодіж яко-
юсь відрубною породю
в Америці то мусимо конче-
но іти шляхом американь-
кої культури і признати на-
ділі її радю. Годі вірити,
аби ми могли викормити на-
шу молодіж на гідних горо-
жан сего краю поживою яку
подають нам автори —
„Душпастиря“ вуйки та
„воєвничі товариства, що
мечем рубують темноту
вздовж і поперек.

**Яке письмо дістав єпископ
з околиці Пітсбурга.**

(Конець.)

Чомуж наш народ аж по
сей день знаходить ся в те-
мноті підчас коли вже другі
народи пробудились з глу-
бокого сну видобулись з тя-
жкого ярма римського тай
пішли в перед в просвіті.
Наш народ ще спить аж по
сей день тай годі йому про-
кинутись, немов заснав на
віки. Одні вже цілком Бога
віддурались а тіі що ще я-
кось вірять умертвляють
і ту малу віру і можна-би
назвати їх деревом з листем
але без овочів.

Чи не е тая темнота між
нашим народом проте, що
страшили довіре в Того що
може ратувати, а повина-
ли собі посередників, що
ніколи не здоліють помочи.
Виб мені могли сказати по-
многі чудеса стались в цер-
кві католицкій через вапчих
святых, але нам сьв. Мат.
24. 24. каже: іже учителі
будуть многі чудеса пока-

зувати. Щасливий той хто
знаєсв. Письмо того годі чим
небудь обдурити. Коли се е
так, що Ви Владико віруєте
що той хто не прибігає о
посередництво до Марії не
може бути спасений, то про-
шу відповісти мені на слі-
дуючі питання. Всі відповіді
прошу потвердити доказами
із сьвятого письма.

Хто прийшов на сей світ
ради мого і вашого спасе-
ня?

Кого апостоли уважали
найбільшим помічником грі-
шників? Хто дійбільше ста-
раня доложив над грішни-
ками? До кого призивав
Христос грішників, до себе
чи до Марії?

Чи можете Ви дати мені
який примір із сьв. письма
щоби деякий грішник за
житя Христа боячись його
докорів звертав ся до Марії
і через її посередництво був
у Христа прийнятий?

До кого розбійник на хре-
сті звернувся до Христа
чи до Марії що стояла під
хрестом?

Мене се нічо не обходить
яку відповідь дасте. Можете
і на кожде питане відпо-
вісти „Марія“ але если-б
Ви потрапили доказати се
із сьвятого Письма тоді я е
готовий увірувати Вам і ма-
ти за посередника бодайби
і той намальований папір,
або мертвий камінь. Колиж
пристанете на те, що Хри-
стос був всім, то тоді питаюсь
ще одно? Чи відколи Хри-
стос сів по правиці Отця,
стратив свою спасаючу си-
лу?

Если признаете що Хри-
стос має свою спасаючу силу
то ще одно Вас запитаю?
Колиж Христос був найліп-
шим помічником для всіх
грішників то знаємо, що Він
і тепер єсть незмінний, на-
що нам і сьв. письмо дока-
зує що Христос е незмінний.
Ісус Христос вчера і сього-
дня, тойже і на віки. З того
розуміємо, що Христос нас
всіх до себе самого кличе
так, як і за свого побуту
на особу людску Мат. 11,
28-29. Хто до мене прийде
того не вижену гет Йоан 6,
37. Отже коли Він грішників
призивав то і тепер призи-
ває і коли других приймав
то і нас прийме.

Тож не тратьмо часу, але
ходім сейчас, до того, що
може доконати спасти. Всім
нам треба послуhati напо-
мину ап. Павла до Кол 2, 8.
„Глядіть щоб хто не пожа-
кував вас філософією і мар-
ним підступом, по переказу
людському по первотинам
сьвіта а не по Христу“. Та
і Христос каже в ев. Мат.
15, 9. „Та марно вони покля-
няють ся мені, навчаючи
наук заповіді чоловічих“. Чи
їх заповідей ви навчаєте?
Коли Христових то прошу
доказати із сьв. Письма
правдивість вашої науки.
Ви викликаєте всіх що Вам
не корять ся, та се не має
жалного значія для тих,
що памятають на слова ап.
Павла до Рим. 8, 34. „Хтож
се, що осуджує? Христос
умер, ба і воскрес, Він і по
правиці Отця, Він і засту-
паєть ся за нас“.

Тримайте ви собі своїх
посередників а ми будемо
тримати собі лишень одного
Христа, бо з Ним маємо все.

Слава Тобі Боже за Твоє ве-
лики спасене, котре дарував
нам в Христі Ісусі.

„Щож скажемо на се?
Коли Бог за нами хто проти
нас“ Рим. 8, 31. Т. Г.

**Пліній молодший про
христіян.**

Довгу і тернисту дорогу
мусіло перейти христіанство
від того хреста, під яким
римські жовніри кидали же-
реб о ризу Спасителя, до
хреста, що пізнійше прова-
див римські легіони до по-
бід. Жиди і логанські жер-
ці, видячи небезпеку, яка
грозила їх егіпстенці з боку
христіян, намагали ся зараз
в почині знищити нову віру
а всілякі підлі одиниці, хо-
тячи збогатити ся добром за-
суджених, ставали піліона-
ми і доносчиками. І сипали
ся доноси на христіян, що
будім то вони вороги держа-
ви і суспільного ладу, а рим-
ські цісарі слухали нічем-
них доносчиків і не жалува-
ли кар і тортур для ісповід-
ників „варварської секту“.

Але не много помогли
жорстокі переслідованя в І.
ст: віра займалавсе шир-
ші круги і помало втискала
ся навіть в дом знатних го-
рожан римських. Тому вже
в II. столітї стали сьвітліш-
ші Римляни приходити до
пересвідчення, що самі ре-
пресії нічого не вдіють, та
що справу нової віри треба
інакше полагодити — з о-
гляду на державне добро.

До тих нечисленних Рим-
лян, які немов інстинктом чу-
ли, що інакше треба обхо-
дити ся з христіанами, хоч
не знали добре як, належить
Пліній молодший, (ок. 61
114 по Хр.), сестрінець звіс-
ного енциклопедиста, Пліні-
я старшого. Будучи наміс-
ником Вітїнії (ок. 111—113)
мусів Пліній нераз судити
христіян, а як людина ви-
розуміла і второпна видів,
що не багато в них випи. —
Отже не хотячи брати на
свою совість стільки невин-
них жертв, звернувся вкін-
ці до свого приятеля, тоді-
шнього цісара Траяна, з про-
сбою о пораду, як йому по-
водити ся з христіанами.

Його лист такий:
„Як засаду поставив я со-
бі, Пане, звертати ся до Те-
бе у всіх сумнівих справах.
Бо хто ліпше від Тебе зможе
показати мені дорогу в не-
певності, або повчити в не-
сьвідомості? Ніколи ще не
брав я участі в розправах
проти христіян; тому не
знаю, як переводить ся слід-
ство, за що зазначають ся
звичайно кару і яку. А най-
більше клопоту робила мені
непевність, чи треба уважа-
ти на вік обжалованого (рим-
ське право наказувало звач-
жати на вік підсудимого) чи
може так само поводити ся
з недолітками як і зі стар-
шими; чи — дальше — мож-
на дарувати кару тому, що
каєть ся, і чи загалом треба
карати кожного за те, що
був христіанином, хоч би
навіть пізнійше відкрі ся тої
віри; чи вкінці заслугує ва-
кару вже само імя христіа-
нина, хоч би вільне від зло-
чину, чи радше достойний
кари е липш злочин, получе-
ний з тим іменем. (Тертулі-
ян подає, що вже самого і-
мени христіанина було до-
сить, щоби бути покараним;
через те називає він проце-
си христіян „війна за імя“.

[Конець буде.]

М. МЕЛЬНИК.

Убійники.

(Мельодрама в пяти діях а одинацяти відслонах.)

(Дальше.)

Н а с т я : — Гов, Марійко не фиркай ся, мати добре
тобі радить, опамятай ся та май собі за щасте, що най-
богатший в селі парубок вбиває ся за тобою.

М а р і й к а : — Не хочу я того багатства, мамо, най-
він зі своїм татом держить його собі. То не багатство. але
слези вдів та сиріт. То кров Василевої матери небіжки.

Н а с т я : — Пусте, Марійко, маєток маєтком, аби
не вкрадений, а Грицько одинак, богач на всі села і в нас
чи мало земляці, тай ти в нас одна, нам злучити маєтки
а станеш такою панею, що з далека кланяти ся муть
тобі люди і молоді і старі, звичайно богачі.

М а р і й к а : — (кріз плач) Мамо, мамо, хваліт його
як хочете і всі люди най хвалять, а мое серце чує до
него гірку відразу. Він парубок без чутя, без серця, гор-
дий та думний як пенз зі свого багатства. Він не буде
мати сумління над жінкою, бо він вдає ся в свого батька,
що замучив небіжку Олену, Василеву маму. Я його не
хочу.

Н а с т я : — Що така коза як ти, може ще судити
про людей, мусиш слухати мене, матери, от що! Я не
дозволю собі гнути тут тереферів!

М а р і й к а : — (клякаючи перд мамою) Мамо моя
солоденька, все зроблю, що схочете, на все послухаю,
але за Грицька таки не піду, лучше тут мене вбийте.
Я не люблю його, ненавиджу. Б . . р . р . . який він мені
страшний.

Н а с т я : — Встань, дурна, нема вже в сьвіті здає
ся дурнійшою від твоєї голови, скажи мені, чого ти так
ненавидиш Грицька? Чого відкидаєш від себе щасте,
славу, та пошану? За кого пиншого тут вийдеш? (з іро-
нічним сьміхом) Хіба за війтового байстрюка?

М а р і й к а : — (відходить в сторону, шлюхає і сьпі-
ває)

Не хочу я того паньства, не піду я мамо,
Рушниками, щом придбала, спусти мене в яму.
Нехай попи засьпівають, а дружки поплачуть,
Легше мені в гробі лежать, ніж його все бачить.

Я в а 4.

Настя, Марійка і Яким

Я к и м : — (входить з граблями до хати) Богу дяку-
вати, сего року, аж душа радує ся, таке все красне, на
поли. (глянувши на Марійку питає) А вона чого плаче?

Н а с т я : — Чого? На свій дурний розум.

Я к и м : — Та на який?

Н а с т я : — Або я знаю?

Я к и м : — Слухай, стара, скажи, що між вами зайш-
ло, я не люблю видіти в хаті роздор.

Н а с т я : — Ниньки приходила до нас кума Гаська,
питала ся, чи ми не віддалиби нашої Марійки, за їх
Грицька.

Я к и м : — (байдужно) А ти що сказала?

Н а с т я : — Та я лише надмінила, що вони обоє
під пару, але без тебе, не могла я дати кумі слова, ду-
маю, порадам ся всі троє, тай як приїде Гарасим, умо-
вим ся, тай станем весіле ладити.

Я к и м : — А чогож вона плаче?

Н а с т я : — Вона каже, що не піде за Грицька, тай
тому реве.

Я к и м : — (спокійно) Марійко, іди по немого, лагідь
на стіл, а ми тимчасом поговорим собі обоє.

М а р і й к а : — (складає руки перед батьком) Бате-
ку дороженький, майтеж хоть ви милість на до мною, не
тручайте мене за того ловкулаку, бо ей Богу, не діжду
з ним шлюбу, хоть ви не топіть мене. Прошу вас.

Я к и м : — (Марійка відходить, а Яким дивить ся
за нею спокійно і каже) Бідна вона; як то одна година
безголовя змінить людину на лиці; і поблідила і почор-
ніла. Добра дитина.

Н а с т я : — Лише не жалуй так занадто, та не цьвір-
кай проти мене, я знаю що роблю, а вона як не хоче
слухати мамі, то я перестану журити ся нею.

Я к и м : — Можна і не жалувати, але знати у чім,
а на миловане нема силованя, ти бачу підхмелилась, тай
не тямш, що балакаєш,

Н а с т я : — Ти все тими проповідками збуваєш дни,
а дівчині трапляють ся такі люди, тож нехай не вередує,
а виходить за між за гзду, за багача.

Я к и м : — Та що з того їх багатства? Спитай по ти
їх, звідки воно в них взяло ся, а волос тобі на голові ду-
бом стане. Ціле село кривдує ся на війта Гарасима, ошу-
кав він бідного і вдову і сироту, а чужа кривда не вийде
на здоровле нікому.

Н а с т я : — А що нам до чужої кривди, аби не вкра-
в а хто чужого не хоче то дай Боже, аби і свого немав, зна-
еш? А в рещті то Гарасим кривдив людей, не Грицько,
що кому Грицько винен?

Я к и м : — Або молодий, гадаєш, далеко відкотив
ся від старого? Що йому в голові? Гуляти, пити, бити ся,
пакість кому зробити, тільки всего. Але вінт все покри-
ває, бо війта люди боять ся, та ще і в руки цілують.

(Дальше буде.)

ЖУЛЬ ВЕРН.

В округ світа в 80^{ти} днях.

(Дальше.)

В сім великім місті стейту Небраска кінчить ся остаточно тихоокеанська залізниця, котра лучить ріку Міссісіпі з Великим океаном. Від Омаги до Чикаго нова лінія носить назву „Chicago-Rock-Island-Road.“ Лінія ся іде прямо на схід і на дорозі з Омаги до Чикаго має п'ять десяти стацій.

Поїзд стояв вже готовий до їзди. Філас Фаг і його товариші залезли встигли всісти в вагон. Міста они цілкомовито не бачили, і Паспарту замітив справедливо, що їм ніяк тепер інтересувати ся такими речами і оглядати американські знаменитости.

Поїзд пройшов незвичайно скоро через стейт Йова, місто Купсінгблус і Йова, ночею перейшов через Міссісіпі у Девонпорт і через Рок-Айленд увійшов в Іллінойс. На другий день, десятого, він прийшов в Чикаго, котрий підняв ся із розвалин і гордо відбивав своїми високими вежами в воді чудного озера Мічіган.

Від Чикаго до Нью-Йорку дев'ятьсот миль. Поїздів тут було багато і містер Фаг міг безпосередно пересісти ся з одного поїзда в другий.

Проворна локомотива Пітсбург-Форт-Вайн-Чикаго скоро піднала цілою силою пари, неначе би розуміла, що гідному джентельмену не можна тратити часу. Блискавицею перейшла она через Індіану, Огайо, Пенсильвенію, Нью-Джерси, переходячи через міста зі стародавними назвами, у котрих були і улиці кінно-залізні дороги і брак було еще домів для численних мешканців, котрих не успіли збудувати.

Наконець показав ся Гудсон і 11 грудня о 11^й год. вечером поїзд став на стації на правім березі ріки, якраз проти пристані пароходів Кунард лінії, звану також „British and Nord American royal mail steam packet Company.“

Пароход „China“, що курсує між Нью-Йорком а Ліверполем увійшов перед сорокять мінутами назад.

XXXII.

Фаг отворто борє ся з невдачею.

Разом з пароходом „Хіна“ пішли, здавалось і всі надії містра Фага.

Дійсно ні один з пароходів що курсували між Європою а Америкою: пароходи французкої компанії, пароходи компанії Імман і гамбурскої лінії не на руку були для містра Фага.

„Перейра“ судно французкої компанії, яке перевисшало судна всіх компаній так вигодою для пасажирів як і швидкістю плавби, відходить аж 14 лютого. Тай воно не йшло як гамбурскі пароходи в Ліверполь, але в Гавр, переїзд з Гавра до Савтгемптона задержав би містра Фага і привів би до зради його послідні змагання.

Що відноситься до пароходів Іммана з яких на другий день відходить „City of Paris“ не було чого й думати про них. Вони служать для перевозу емігрантів, машини їх слабкі, вони плывуть в часті парю а часті вітрилами а все поволи. На переїзд через Океан ті кораблі потребують більше часу чим лишалось у містра Фага.

Про все те розвідав ся джентельмен точно, заглянувши в свій дорогий-сказ в яким стояли подрібно описані всі пароходи їзди.

Паспарту був в клопоті. На згадку, що они спізнали всаго на 45 мінут він мінив ся і немов зі шкіри виходив. Всему був винен тільки один він. Замість щоб помогати в дорозі своєму панови, він став перешкодою на цілій його дорозі. А як згадував він всі пригоди його подорожи, коли подумав про безповоротно потрачений час, виключно для його забаганок потрачені суми грошей, коли подумав о великих задержках в дорозі, які тепер остаточно руйнують містра Фага — він обсилав себе лайками. Но містер Фаг ні в чім не дорікав йому. Відходячи зі стації він промовив до своїх товаришів: — ходім! Завтра я подумаю.

Всі четверо перейшли через Гудзон і сіли на фіякер, котрий завів їх в гостинницю сьв. Николая на Бродвей. Вони заняли квартиру і пішли спати. Для містра Фага, спокійно спавшого, та ніч здавалась короткою, но для його товаришів, що клопотались, вона тягнула ся безконечно довго.

На другий день було 12 грудня. Від сегої години рано того дня до 8 год. 45 мінут вечера 21 грудня оставало ся 9 днів, 13 годин і 45 мінут. Если би містер Фаг поплав був на пароході „Хіна“ один з найлутших кораблів на Атлантику, то він приплив би в Ліверполь і Лондон в означений час.

Містер Фаг вийшов з гостинниці, приказав своєму слугі ждати його і упередити містрис Ауду, щоб вона була готова кожної мінуті.

Він підійшов до Гудсон, де стояли всілякі судна і кораблі, та став розглядатись, котрий з тих є готовий до відїзду. Таких кораблів було кілька. Із порту Нью-Йорку кожного дня відправляють ся кораблі у всі сторони світа. Но всі они по більшій часті були вітрові судна та се не підходило для містра Фага.

Послідний попит грозив вже укінчити ся невдачею, но в ту же хвилину містер Фаг спостеріг корабель, що сто-

яв у своїй пристати. Се був торговельний пароход звичайної будови. Із комина пиялись густі клуби диму, що сказувало на скорий відплив сего судна.

Містер Фаг підозвав лодку і за кілька хвиль упинив ся біля корабля „Генрієти“, котрого верхня часть була побудована з дерева.

Капітан „Генрієти“ був на пароході. Містер Фаг попросив прикликати його де себе і той сейчас явив ся.

— Ви капітан? — запитав містер Фаг.

— Я.

— Філас Фаг з Лондону — представив себе містер Фаг.

— Андро Спиди із Кандида — відповів капітан.

— Ви задумете відпливати.

— За годину.

— Кудаж ви ідете?

— В Бордо.

— Ви замовлені?

— Ні, я їду по товари.

— У вас є пасажирів?

— Пасажирів нема і ніколи не буде.

— Хорошо іде ваш корабель?

— Одинайцять до дванайцять узлів.

— Чи не хотіли-б ви мене перевезти в Ліверпуль. Мене і еще тнех людей.

— В Ліверпуль? То чому ж приміром не в Китай.

— В Ліверпуль?

— Ні.

— Ні?

— Ні. Я хочу їхати в Бордо і поїду в Бордо.

— Без огляду на суму-грошей?

— Без огляду на ню.

— Но а властитель „Генрієти“.

— Властитель се я, Корабель належить до мене.

— Я його зафрахтую.

— Ні.

— Я його куплю.

— Ні.

Містер Фаг не посмутив, хотя положене було соріозне. Нью-Йорк не пригадував Гонг-Конг а властитель „Генрієти“ властителя „Танкадери“. До сих пор гроші усували всі перешкоди. Тепер і гроші не помагали.

Все-ж таки доконче треба було переїхати в Англію морем. В противнім случаю оставалось летіти у воздуху. Але містер Фаг найшов средство.

— Ну, добре, сказав він — чи хотіли би ви мене до-ставити до Бордо?

— Ні, хотя би ви мені заплатили і двіста долярів.

— Я заплачу вам дві тисячі.

— За чоловіка?

— Так.

— І вас четверо?

— Так.

Капітан Спиди почав чухати ся в лоб, не мов би бажав здерти собі шкіру, роздумуючи, як би то заробити вісім тисяч долярів і не змінити напряду дороги. В прочих пасажирів по два тисячі долярів уже не пасажирів а дорогий товар.

— Я їду о дев'ятій годині — сказав капітан Спиди. — если вам і вашим товаришам подорожи се можливе.

— О дев'ятій годині будемо тут — відповів містер Фаг.

Було як раз пів до дев'ятої рано. Містер Фаг всів спокійно в лодку, вийшов на берег, наняв карету, приїхав в гостинницю і взяв з собою містрис Ауду, Паспарту і Фікса, котрому віжливо предложив проїзд.

О дев'ятій годині они були вже на пароході і „Генрієта“ рушила в дорогу.

Коли Паспарту довідав ся скільки стоїть той послідний переїзд, то аж за голову вхопив ся.

Фікс обчислив знова, що банкові прийдесть ся відобрати малу вже суму гроша. І справді до окінчення подорожи если додасть ся що містер Фаг стратить еще кілька тисяч стерлінгів, то банк потерпить великий убыток.

XXXIII.

Філас Фаг ділає з повною енергією.

За несповна годину „Генрієта“ проминула Сенди Гук і ввійшла на відкрите море. Відтак минула Лонг-Айленд, Файт-Айленд і бисро поплила на схід.

На другий день, 13 грудня в полудне, на мосток вийшов чоловік, щоб розглянутись чи все в порядку. Читатель без сумніву думає, що се був капітан Спиди, але деж там. То був містер Фаг.

Капітан Спиди був запертий на ключ у себе в каюті і само собою розумієсь, ричав мов дикий звір, заледви дихаючи від бішенства.

Все то що сталося було цілком по просту. Містер Фаг хотів їхати в Ліверпол. Андро Спиди не хотів його туда вести. Тоді містер Фаг згодив ся їхати в Бордо, но за тридцять годин свого побуту на кораблі так уміло дійствував банковими білетами, що ціла служба: машиніста і матрози що нагадували в часті контрабандитів, станули по його стороні. От длятого містер Фаг командував на місці Андра Спиди і от чому Андро Спиди сів за замкнений у своїй каюті і от чому „Генрієта“ ішла на Ліверпуль. Тут переконали ся, що містер Фаг розуміє своє діло як правдивий моряк.

(Дальше буде.)

І САССЕНВАХ.

Свята Інквізиция.

(Дальше.)

Бідні Індіанці в ново-відкритих землях вистрашені і позбавлені спокою, окрім горівки і иньших добродійств, які їм принесли білі, дістали на карк еще пановане фанатичного католицкого клеру. Часто благами свого великого духа, щоби знищив тих людей, котрі скоро тільки прибули, сейчас предпріяли страшні средства проти тубильцям.

Перше auto dafе в Новім світі відбуло ся в р. 1574. Приготованя до того празника цілкомовито дорівнували іспанським. Спалено одного Француза і одного Англіка, позаяк яко лютерани належали до чорта. 80 осіб принято знову до церкви і сказано на всілякі кари.

В Америці були тоже вічні непорозуміння межі власттю і інквізиторами, котрі не тішили ся таким поведженем як в Іспанії. Филип III. думав, що в Америці zapewнить побіду одинокій провадчій до спасеня вірі тим, що закаже переселяти ся тут всім еретикам і менше або більше підозрілим особам. Охрещений Жид або свіжо навернений Мавр і такий чоловік, котрого інквізиция вже карала не міг перенести ся до Америки. Се саме тикало ся дітей і унуків спалених еретиків.

Хто відважив ся виїхати мимо заказу, тому забирали маєток або з браку такого сказували на 100 нагайок. Мимо сего, таких переселенців появило ся дуже багато. Навіть людям незнаного походження удавало ся дістати американський паспорт, если тільки не призабули дати якесь лапове урядникови. Таким робом появило ся в іспанській Америці багато новохристиян і людей незнаного походження. Прибували тут тоже люди шукаючи вражін. Такі люди не уміли з покорю зносити поступованя інквізиторів. Інквізитори мусіли ся до сего застосувати. Мусіли відступити від урочистих auto dafе, а доволити ся малими приватними.

Рівночасно з упадком інквізиції в єї іспанській вітчині і американській провінції увільнили ся тоже від того тягару, прямуючи до політичної самостійности. При тій нагоді показало ся, що клер був сторонником світських властей до сих пор, доки інтереса їх були спільні. Филип II. не задовольнив ся панованем всечасних отців інквізиторів у всіх іспанських посілостях, отже установав еще інквізицію на кораблях.

Задля великої флоти, яку мала Іспанія, не велика річ було найти там еретика. Факт сей не давав спокою побожній королівській совісти. За його старанем папа уповажнив великого інквізитора впровадити інквізицію на кораблях і назначити судій і помічників. Їх обовязком було не тільки перестерігати чистість віри поміж корабельною службою і подорожниками, але і недопускати до спровадження книжок і вивоженя еретиків, позаяк їм не вільно було виїжджати без позволення. Ні один корабель не міг опустити порту без ревізії інквізитора або його помічника.

З часом отворили ся Филипови очі на шкоду, яку вираджало торгівлі таке поступоване. Злегчено приписи о стілько, що ревізію товарів повірено урядникам цловим; пошукуване еретиків мало відбувати ся лиш тоді, коли було підозріне.

Задля великого торговельного руху Нідерляндці дійшли до знатного добробуту і думка самостійности широко розвинула ся у мешканців нідерляндських міст. Богато Іспанців вигнаних зі своєї вітчини тут поселились. Іспанське правління зносили там не дуже охоче а навіть нідерляндські вельможі виступали проти него, уважаючи себе покривдженими. Кароль І. надто високо цинив вартість нідерляндців для своєї держави, щоби міг пустити волю своєму поступованню. Його наслідник Филип був великим фанатиком; фанатизм був головною ціхою його характеру. Хотя знав, що своїм поступованем утратить Нідерляндію для Іспанії, однак як запевняв папа, не міг знести, щоби в Нідерляндії позістало коріне отруйної рослини і волів утратити цілу провінцію чим виречи ся на вернення єї на католицку віру.

Кароль назначив в р. 1532 на інквізитора в нідерляндських посілостях світського чоловіка Franz von der Huld. Папа затвердив ту номінацію. Той чоловік заледви кілька літ міг сповняти службу на честь святаї церкви. За сфалшоване публичних актів зістав скинений з уряду і оскаржений перед судом. Отже початок не дуже був щасливий. В р. 1525 папа Клементий VII. назначив трех урядників яко наслідників виклятого Франца von Huld'a. Ті наслідники були іменовані папою а ні королем з виразною назвою папських інквізиторів. Franz von der Huldt зараз в початках свого урядованя казав спалити двох монахів августинців за поперте науки Лютра, третого знову монаха казав зашити у мішок і кинути до ріки Шельди. Затоплено тоже один корабель в Антверпії а попа спалено живцем за се, що оженив ся. Наслідники пішли дальше тою дорогою. Одного разу казали спалити цілу родину. Проваджено на костер навіть вагітні жінки.

Ненавість до інквізиторів так змогла ся, що Кароль не казав їх називати інквізиторами, але слугами церкви.

(Дальше буде.)

